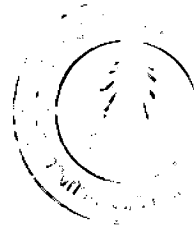

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กิจการใดก็ตามจะดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องมีผู้อำนวยการให้
กิจการนั้น ๆ ดำเนินไปตามเป้าหมายใ้ถูกต้องและรวดเร็ว เปรียบเสมือนการเดิน
เรือที่จะต้องมีผู้จัดการให้ของปีระกษยต่าง ๆ ใ้ทำหน้าที่ของตัวเองใ้สอดคล้องกัน
เพื่อใ้เกิดการเคลื่อนที่ไปตามความต้องการ

ในการดำเนินกิจการของโรงเรียนก็เช่นเดียวกัน จำจะต้องมีบุคคลผู้หนึ่ง
คอยจัดการดูแลให้หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างพร้อมเพรียงและมีประสิทธิภาพ
กล่าวคือ เป็นไปด้วยความรวดเร็ว เรียบร้อยและประหยัดทั้งกำลังงานและกำลังทรัพย์
แต่ใ้ผลเต็มที่ตามความมุ่งหมายที่ใ้ตั้งไว้

การดำเนินงานของโรงเรียนใ้บรรลุเป้าหมายนั้นจะมีครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่
หรือผู้อำนวยการโรงเรียนซึ่งเรียกว่าผู้บริหารโรงเรียนเป็นศูนย์กลางบัญชาบุคลากรใน
โรงเรียน เพื่อจัดการศึกษาใ้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นโรงเรียนจึงจัดใ้ว่าเป็นองค์การ
ประเภทหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของภิญโญ สารท ซึ่งใ้เหตุผลว่า "การที่จัด
โรงเรียนเป็นองค์การชนิดหนึ่งก็เพราะโรงเรียนเป็นหน่วยของสังคมที่ตั้งขึ้นโดยอาศัย

---

¹ พันธุ์ ทัศนาศินทร์, หลักบริหารโรงเรียน (พระนคร: วัฒนาพานิช, 2523),
หน้า 3.

ความร่วมมือของบุคคลหลายคน มีความสำนึกในความรับผิดชอบ มีความตั้งใจและมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน¹

ชาร์ล อี. บิดเวล (Charles E. Bidwell) มีความเห็นว่า ระบบการศึกษาและโรงเรียนเป็นองค์การรูปนัย (a formal organization) กล่าวคือ ระบบการศึกษาหรือโรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่ง ซึ่งมีบทบาทและหน้าที่ในการให้บริการ โครงสร้างของบุคลากรในระบบโรงเรียน 2 ส่วน คือ บุคลากรที่เป็นนักเรียนและบุคลากรที่เป็นเจ้าหน้าที่ซึ่งหมายถึง ผู้บริหาร ครู พนักงานเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ตลอดจนคนงานภารโรง นอกจากนี้ บิดเวล (Bidwell) ยังเห็นว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีลักษณะการบริหารองค์การแบบราชการไม่มากนัก²

ปีเตอร์ เอ็ม บลาว และริชาร์ด คัมบลิว สกอต (Peter M. Blau and Richard W. Scott) ให้ความเห็นว่าโรงเรียนเป็นองค์การประเภทให้บริการเช่นเดียวกับโรงพยาบาลและองค์กรที่ทำหน้าที่กันสังคมสงเคราะห์³

¹ ภิฑู โฉม สาธร, หลักบริหารการศึกษา (พระนคร: วัฒนาพานิช, 2516), หน้า 62.

² Charles E. Bidwell, The School as Formal Organization (in March, op. cit.) pp. 972-1022. อ้างถึงใน ภิฑู โฉม สาธร, หลักบริหารการศึกษา (พระนคร: วัฒนาพานิช, 2516), หน้า 177-178.

³ Peter m. Blau and Richard w. Scott, Formal Organization: A Comparative Approach (San Fancisco, California: Chandler Publishing Company, 1962), p. 51.

จากความเห็นของภิญโญ สาทร บิดเวล (Bidwell) บลาและสกอต (Blau and Scott)สรุปได้ว่าโรงเรียน เป็นองค์การรูปนัยมีลักษณะการบริหารแบบราชการ อันประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้บังคับบัญชา ครู พนักงานเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ตลอดจนคนงานภารโรง

โรงเรียนประถมศึกษาเดิมสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในปี พ.ศ. 2509 ถึง พ.ศ. 2522 ได้โอนไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยกระทรวงมหาดไทยรับผิดชอบในการบริหารและการจัดสรรงบประมาณ กระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบในด้านการจัดการแยกงานให้แก่แต่ละกระทรวงรับผิดชอบ เช่นนี้ทำให้เกิดปัญหาในทางการปฏิบัติ ขาดการประสานงานกัน มีผลเสียเกิดขึ้นหลายประการรวมทั้งทำให้คุณภาพการศึกษาต่ำกว่าโรงเรียนสังกัดอื่น ๆ¹

วันที่ 12 กรกฎาคม 2522 ๖๖๖ พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาปัญหาการศึกษาประชาบาลขึ้นเพื่อพิจารณาเสนอแนะรัฐบาลเพื่อแก้ไขปรับปรุงระบบการศึกษาระดับประถมศึกษาให้สอดคล้องกับระบบการศึกษาของชาติ ตลอดจนหน่วยงานที่จะรับผิดชอบการศึกษาประชาบาลและให้พิจารณาให้เสร็จสิ้นภายใน 90 วัน แต่การพิจารณาของคณะกรรมการยังไม่แล้วเสร็จได้มีการเปลี่ยนรัฐบาลจากรัฐบาล ๖๖๖ พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นรัฐบาล ๖๖๖ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์

ในปี พ.ศ. 2523 รัฐบาล ๖๖๖ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้มีนโยบายที่จะพัฒนาการศึกษาทุกระดับให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น เพื่อเป็นรากฐานในการปกครองประเทศ และให้มีการมอบอำนาจไปสู่ระดับปฏิบัติให้มากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะปรับปรุงการบริหาร

---

¹ เฉลย เครื่อง เนียม, "การปฏิบัติงานของคณะกรรมการการศึกษาอำเภอในเขตการศึกษา 7" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า 6-7.

คณะกรรมการการประถมศึกษา พ.ศ. 2523 ตามพระราชบัญญัติที่กำหนดโครงสร้างและระบบบริหารการประถมศึกษาแตกต่างไปจากเดิมกล่าวคือ อำนาจหน้าที่เป็นขององค์คณะบุคคล¹

โรงเรียนประถมศึกษาเป็นองค์การที่มีความสำคัญในการให้บริการด้านการศึกษาภาคบังคับ การจกัอัตรากำลังของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาจกัตามมาตรฐานอัตรากำลังของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ซึ่งกำหนดไว้ดังนี้

สายบริหาร ประกอบด้วย

1. ผู้บริหาร
2. ผู้ช่วยผู้บริหาร

สายสนับสนุนการสอน

1. โภชนาการ
2. ไลศทัศน์ศึกษา
3. อนามัยโรงเรียน
4. การเงิน
5. บรรณารักษ์
6. เกษตรกรรม
7. ชุรการ
8. ทะเบียนวัดผล
9. แนะแนว
10. พัศคุ

¹ เฉลิม บุตุธรรมเจริญ, "ความเป็นมาของระบบบริหารการประถมศึกษาปัจจุบัน" ประชาศึกษา, เฉลิม บุตุธรรมเจริญ, บรรณาธิการ 32 (สิงหาคม 2524): 3.

สายปฏิบัติการสอน¹

จากการจัดอัตรากำลังดังกล่าว ทำให้โรงเรียนประถมศึกษาประกอบด้วย
ผู้บริหาร บุคลากรสายสนับสนุนการสอนและสายปฏิบัติการสอน ซึ่งบุคลากรเหล่านี้ทั้ง
ปฏิบัติงานไปตามบทบาทหน้าที่ของตนและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุ
เป้าหมายภายใต้สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตามสภาพของแต่ละโรงเรียน สภาพสิ่งแวดล้อมนี้ได้
* แก่ บุคลากรในโรงเรียน พฤติกรรมที่ปรากฏในโรงเรียน นักเรียน อาคาร วัสดุ อุปกรณ์
ตลอดจนสภาพสังคมที่โรงเรียนนั้นตั้งอยู่ การที่โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมแตกต่างกันนี้ทำ
ให้โรงเรียนมีลักษณะเฉพาะของแต่ละโรงเรียน ซึ่งลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นนี้เรียกว่า
บรรยากาศในองค์การของโรงเรียนนั้น ๆ เจมส์ เอล กิบสัน จอห์นเอ็ม อีเวนวิช และ
เจมส์ เอช คอนเนลลี่ จูเนียร์ อาร์ (James L. Gibson, John M. Ivancevich
and James H. Donnelly Jr.) * กล่าวว่า "บรรยากาศ คือ สภาพของสิ่งแวดล้อมใน
การปฏิบัติงานที่ผู้บังคับบัญชารับรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม สภาพแวดล้อมนี้มีผลกระทบ
ต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การ"²

ในทัศนะของ แอนดรู คัมบลิว ฮัลปิน (Andrew W. Halpin) บรรยากาศ
องค์การหมายถึง บรรยากาศในการปฏิบัติงาน ซึ่งเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม
ระหว่างครูใหญ่ และคณะครูในโรงเรียนโดยส่วนรวม บรรยากาศดังกล่าวมีอิทธิพล
ต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียน³

¹สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, "มาตรฐานอัตรากำลังสำหรับข้าราชการครู
และข้าราชการครูส่วนจังหวัด" (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2522),
หน้า 1. (อัครสำเนา).

²James L. Gibson, John M. Ivancevich and James H.
Donnelly Jr., Organizations: Structure Processes Behavior
(Dallas, Texas: Business Publications, Inc., 1973), p. 314.

³Andrew W. Halpin and Don B. Croft, "The Organizational
Climate of Schools," in Theory and Research in Administration,
Andrew W. Halpin (New York: The McMilland Company, 1966), pp.

คีท เดวิด (Keith Davis) มีความเห็นว่า "บรรพชากรมีอิทธิพลต่อการ
 รุ่งใจ การปฏิบัติงานและความพึงพอใจในงาน"¹

คลาเรนซ์ เอ นิวเวล (Clarence A. Newell) เห็นว่าบรรพชากรโดยเฉพาะ
 เฉพาะอย่างยิ่ง บรรพชากรแบบฝึกมีผลทำให้สมาชิกในกลุ่มมีความพึงพอใจในงานที่ได้รับ
 มอบหมายน้อย

เอ็ดวาร์ด แวนซ์ คูก (Edward Vance Cook) ได้สรุปผลในการวิจัย
 ของเขาว่าขนาดของโรงเรียนประถมศึกษาอาจมีผลต่อบรรพชากรในองค์กรของโรงเรียน³

กล่าวโดยสรุปแล้วบรรพชากรขององค์กรมีอิทธิพลต่อการบริหารงานโดยเฉพาะ
 อย่างยิ่งจะมีผลต่อการรุ่งใจ การปฏิบัติงานและความพึงพอใจในงานที่บุคลากรในโรงเรียน
 ได้รับมอบหมาย

จากการที่บรรพชากรขององค์กรมีผลต่อการบริหารงานในโรงเรียนประกอบกับ
 ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดทำวิจัยเกี่ยวกับบรรพชากรของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่เกี่ยวข้องกับการ
 บริหารงานระดับประถมศึกษา จึงมีความสนใจและต้องการศึกษามรรยาการของ
 โรงเรียนประถมศึกษาเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการบริหารการศึกษาระดับประถมศึกษาต่อไป

¹Keith Davis, Human Behavior at Work Organizational Behavior (New York: McGraw-Hill Company, 1981), P. 104.

²Clarence A. Newell, Human Behavior in Educational Administration (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1978), P. 19.

³Edward Vance Cook, "Leadership Behavior of Elementary School Principals and the Organizational Climate of School which they Adminixter," Dissertation Abstracts International. Vol.27 No. 2 (August 1966): 346-A.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบรรยากาศขององค์กรของโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ในเขตการศึกษา 6
2. เพื่อเปรียบเทียบบรรยากาศขององค์กรของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ในเขตการศึกษา 6

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างประชากร ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษาจะครอบคลุมเฉพาะครูปฏิบัติการสอนและครูสอนสนับสนุนการสอน ซึ่งกำลังปฏิบัติงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 6 รวม 7 จังหวัด คือ ชัยนาท พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี สระบุรี สิงห์บุรี และอ่างทอง และอุทัยธานี

2. ตัวแปรที่จะศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ บรรยากาศในองค์กร 6 แบบ และพฤติกรรมเกี่ยวกับบรรยากาศในองค์กร 8 มิติ ประกอบด้วยพฤติกรรมของผู้บริหาร 4 มิติ และพฤติกรรมของคณะครู 4 มิติ ของ ฮัลพิน (Halpin) และ ครอฟท์ (Croft) ซึ่งจำแนกไว้ ดังนี้

2.2.1 บรรยากาศในองค์กร 6 แบบ ได้แก่

-แบบเปิด (Open Climate)

-แบบอิสระ (Autonomous Climate)

-แบบควบคุม (Controlled Climate)

---

¹Andrew W. Halpin and Don B. Croft, " The Organizational Climate of Schools," in Theory and Research in Administration, Andrew W. Halpin, pp. 150-180.

- แบบสนิทสนม (Familiar Climate)
- แบบรวบอำนาจ (Paternal Climate)
- แบบปิด (Closed Climate)

2.2.2 พฤติกรรมของคณะครู มี 4 มิติ

- ความไม่เกี่ยวข้อง (Disengagement)
- อุปสรรค (Hindrancel)
- ขวัญ (Esprite)

- ความสนิทสนม (Intimacy)

2.2.3 พฤติกรรมของผู้บริหาร มี 4 มิติ

- ความห่างเหิน (Aloofness)
- การเน้นผลงาน (Production Emphasis)
- การกระตุ้น (Thrust)
- การเน้นความสัมพันธ์ (Consideration)

✓ สมมติฐานของการวิจัย

บรรยากาศองค์การของโรงเรียนประถมศึกษาแต่ละขนาด แตกต่างกัน

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้เข้าใจตรงกันเกี่ยวกับคำบางคำที่ใช้ในการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยขอให้ความหมายไว้ ดังนี้

โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 6 ที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 20-359 คน

โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา สังกัด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในเขตการศึกษา 6 ที่มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 360-719 คน

โรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในเขตการศึกษา 6 ที่มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 720 คน ขึ้นไป

เขตการศึกษา 6 หมายถึง เขตการศึกษาที่ประกอบด้วยจังหวัด 7 จังหวัด คือ ชัยนาท พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี สระบุรี สิงห์บุรี อ่างทองและอุทัยธานี

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่และครูใหญ่

▷ บรรยากาศของคณาจารย์ หมายถึง บรรยากาศในการปฏิบัติงานซึ่งเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างครูใหญ่และคณะครูในโรงเรียน

✓ ประโยชน์ของการวิจัย

1. เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนได้ใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการปรับปรุงบรรยากาศในโรงเรียน
2. เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้อื่นได้ศึกษาค้นคว้าและวิจัยบรรยากาศในองค์กรของโรงเรียนระดับประถมศึกษาทั่วๆไป

✓ วิธีการในการวิจัย

1. ลักษณะประชากร

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างจากประชากรที่เป็นครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 6

2. วิธีสุ่มตัวอย่างประชากร ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างประชากร โดยแบ่งเป็นลวกหรือชั้น (Stratified Random Sampling) ตามลำดับดังนี้

2.1 แบ่งโรงเรียนประถมศึกษานในเขตการศึกษา 6 ออกเป็น 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

2.2 หาขนาดของกลุ่มตัวอย่างประชากร (Sample Size) ของครู ในแต่ละขนาดโรงเรียนโดยใช้ตารางสำเร็จของ ทาโร ยามาเน (Taro Yamane)¹

2.3 ทำการสุ่มโรงเรียนในแต่ละขนาดโรงเรียนโดยวิธีสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อให้ได้จำนวนครูที่คำนวณได้จากตารางสำเร็จของ ทาโร ยามาเน (Taro Yamane) แล้วนำจำนวนครูที่สุ่มได้ไปศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้เครื่องมือวัดบรรยากาศ

องค์การ O C D Q (Organizational Climate Description Questionnaire)

ของ ฮัลปิน (Halpin) และครอฟท์ (Croft) ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 4 ตัวเลือก จำนวน 64 ข้อ

วัตถุประสงค์ของคณะครู 4 มิติ และวัตถุประสงค์ของผู้บริหาร 4 มิติ รวม 8 มิติ

วัตถุประสงค์ของคณะครู 4 มิติ และวัตถุประสงค์ของผู้บริหาร 4 มิติ รวม 8 มิติ

4. การสร้างเครื่องมือวิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 แปลและเรียบเรียงจากเครื่องมือวัดบรรยากาศองค์การ O C D Q

(Organizational Climate Description Questionnaire) ของ

ฮัลปิน (Halpin) และครอฟท์ (Croft) แบบที่ 4 โดยนำเอาการแปลข้อกระทบ

(Items) ของเครื่องมือดังกล่าว ของ Sumala Dachanulakul และ

ปรีดา ทุมเที่ยง³ มาประกอบการแปลข้อกระทบ (Items) ของผู้วิจัย

¹ Taro Yamane, *Statistic: an introductory analysis*, 2nd ed.

อ้างถึงใน ประสงค์ กรรณสูต, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ และท่าปก เจริญผล, 2525), หน้า 13.

² Sumala Dachanulakul, " A Study of the Organisational Climate of Elementary Schools in the Province of Sukhothai, Thailand" (Ph.D. Dissertation, North Texas University, 1976), Appendix F.

³ ปรีดา ทุมเที่ยง, "ความสัมพันธ์ระหว่างแบบการตัดสินใจของครูใหญ่กับบรรยากาศของโรงเรียนประชาบาล สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น" (ปริญญาโททางการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2521), ภาคผนวก.

4.2 นำเครื่องมือที่แปลได้ไปปรึกษากับผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความตรง (Validity) แล้วปรับปรุงตามคำแนะนำสำหรับนำไปใช้ต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามส่วนหนึ่งไปส่งให้ผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการสุ่มเพื่อ แจกให้ครูในโรงเรียนและผู้วิจัยได้ศึกษาแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

สำหรับแบบสอบถามอีกส่วนหนึ่งนั้นผู้วิจัยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ถึงทะเบียน ถึงหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ เพื่อขอความร่วมมือให้ส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนที่ได้รับการสุ่มแล้วเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนจากโรงเรียนมารวมไว้ที่สำนักงานการประถมศึกษา อำเภอ ผู้วิจัยไปศึกษาค้นคว้าแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย